

נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | שופטים תשפ"ב | גליון מס' 158

פרפראות

על פי התורה אשר ירוך וכו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, (י"ז י"א).
פירש רש"י, וזה לשונו, ימין ושמאל, אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל <<<

כי תצא למלחמה על איבך וגו'.

פרשה זו איירי בסדר היציאה למלחמה, ומבואר בה מה מעשהו של הכהן המשוח מלחמה, וכמו שיתבאר.

א

כתיב והיה כקרבתכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, ופירש רש"י, וזה לשונו, סמוך לצאתכם מן הספר, מגבול ארצכם, ע"כ, ונגש הכהן, המשוח לכהן, והוא הנקרא משוח מלחמה, ודבר אל העם, בלשון הקודש, ע"כ, ואחר כך כתיב ואמר אלהים שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם וגו' כי ה' אלקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם, ואחר כך כתיב ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו וגו' ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו וגו', ואחר כך כתיב ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו וגו'.

ומפשטות סדר הפסוקים משמע, שכך היה הסדר, שסמוך לצאתם מהספר כך היו הדברים, שכהן המשוח דיבר אליהם בלשון הקודש שמע ישראל וכו', ואחר כך השוטרים דיברו והוסיפו את פסוקי מי האיש וכו'.

אכן עיין בגמרא סוטה שלא כן היה הסדר, דעיין שם בגמרא (מ"ב), תנו רבנן פעמיים מדבר עמם, אחת בספר ואחת במלחמה, בספר מה הוא אומר, שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו, ופירש רש"י, וזה לשונו, שמעו דברי מערכי המלחמה, מי ראוי לחזור ומי ראוי לילך, וחזרו הראוים לחזור, כגון בנה בית ונטע כרם ואירש אשה וירא ורך הלבב וכו', ע"כ, במלחמה מה הוא אומר, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו, ע"כ.

ומבואר דקודם (בספר) אמר להם מי האיש ומי האיש וכו', והם הלכו להם, ורק אחר כך לפני שנכנסו למלחמה ממש, קאמר להו (רק לאנשי המלחמה), שמע ישראל וכו', ולכאורה צריך ביאור, אמאי כתיבי קראי שלא כסדר הויתן.

ב

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ז' הלכה ב'), וזה לשונו, שתי פעמים מדבר משוח מלחמה אל העם, אחת בספר בעת שיוצאין קודם שיערכו המלחמה, אומר לעם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו', כשישמע דבריו יחזור מעורכי המלחמה, ואחת בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחפזו, ע"כ, וממשיך שם (הלכה ג'), וזה לשונו, עת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם, משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו, ואומר להם בלשון

הקדש שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, כי ה' אלקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם, עד כאן אומר משוח מלחמה וכהן אחר תחתי משמיע אותו לכל העם בקול רם, ואחר כך מדבר משוח מלחמה מי האיש אשר בנה בית חדש וגו' ומי האיש אשר נטע כרם וגו' ומי האיש אשר ארש וגו', עד כאן משוח מלחמה מדבר והשוטר משמיע לכל העם בקול רם, ואחר כך מדבר השוטר מעצמו ואומר מי האיש הירא ורך הלבב, ושוטר אחר משמיע לכל העם, ע"כ.

והנה מה שכתב הרמב"ם שהכהן המשוח אומר עוד פעם בעת שעורכים המלחמה מי האיש וכו', היינו שזה לפי סדר הפסוקים דכתיב בקרא, קודם אומר שמע ישראל ואחר כך כתיב מי האיש ואחר כך כתיב ויספו השטרים וכו' מי האיש הירא ורך הלבב וגו', ולפי מה שסידר הרמב"ם אתי שפיר סדר הפסוקים, וכמבואר בלחם משנה שם, עיין שם.

אכן מכל מקום, עדיין צריך ביאור אמאי כתוב לפי הסדר הזה, של לפני המלחמה, הרי יש ילפוטא שהכהן אומר גם בספר מי האיש וכו', וצריך ביאור אמאי כתוב בקרא רק מה שהיה בעת המלחמה, ולא הזכיר הדיבור של מי האיש שהיה קודם.

וכן צריך ביאור אם הזכיר כבר מי האיש, אמאי צריך לחזור ולאמרו בעת שעורכים המלחמה.

והנה מה שכתוב סדר הפסוקים רק לפי מה שהיה בשעת עריכת המלחמה, ולא מה שהיה קודם סמוך לספר, יש לומר דהנה עיין מה שכתב הרמב"ם שם (הלכה א'), וזה לשונו, אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות, ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה, ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח מלחמה, ע"כ, ובהשגות הראב"ד שם כתב, וזה לשונו, אחד מלחמת מצוה וכו', אמר אברהם, אפשר להיות זה לענין אל ירך לבבכם, אבל לענין השאר החוזרים מעורכי המלחמה, לא נאמר אלא מלחמת הרשות, אבל לא מלחמת מצוה, והכי איתא בגמרא, ע"כ.

ועיין בכסף משנה שם, שגם הרמב"ם סבירא ליה הכי, וכן כתב להדיא (סוף הלכה ד'), וזה לשונו, במה דברים אמורים שמחזירין אנשים אלו מעורכי המלחמה, במלחמת הרשות, אבל במלחמת מצוה הכל יוצאין ואפילו חתן מחדרו וכלה מחפותה, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור לפי זה מה כוונת הראב"ד במה שהשיג על הרמב"ם, ובפשטות יש לומר שהשיג על מה שכתב הרמב"ם באופן זה, שהזכיר מלחמת מצוה ביחד עם מלחמת הרשות, וכתב על שניהם כל הסדר שיש ביציאה למלחמה, ורק אחר כך בסוף הזכיר

למלחמת הרשות, ואפשר שזה גופא מה שכתב הרמב"ם, שהעיקר תלוי באל ירך לבבכם, שזה מדוייק מסדר הכתובים, ודו"ק.

ג

אכן כל זה אינו אלא לפי שיטת הרמב"ם שהכהן המשיח חוזר ואומר בעת עריכת המלחמה הפסוקים של מי האיש וכו', אכן מדברי רש"י לא משמע הכי (וכמו שציין בלחם משנה שם), דעיין רש"י בסוטה (מ"ב:), שמבאר מה שהכהן אומר בפעם הראשונה בספר, וזה לשונו, שמעו דברי מערכי המלחמה, מי ראוי לחזור ומי ראוי לילך, 'וחזור' הראויים לחזור, כגון בנה בית ונטע כרם ואירש אשה וירא ורך הלבב, ע"כ, הרי מבואר להדיא שכבר חזרו מיד לפני שהגיעו בכלל לערוך המלחמה, וכן כתב שכבר חזר איתם גם הירא ורך הלבב², וכן מה שדברו השוטרים אל העם, מבואר שגם כן היה בספר לפני שיצאו למלחמה, וכמו שכתב שם רש"י, וזה לשונו, ואף על גב דכתיב בהן **ודברו השוטרים**, לקמן אמרין דכהן קאמר להו, אלא שהשוטרים משמיעין דבריו לעם, ע"כ, ומבואר שהכל היה בספר לפני שיצאו.

אם כן צריך ביאור, לפי זה סדר הפסוקים, אמאי כתיבי קראי שלא כסדר, שהזכיר קודם מה שהכהן המשיח אמר בעריכת המלחמה לפני שכתוב מה שאמרו לפני שיצאו.

ד

תנן בסוטה (מ"ב:), משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם, בלשון הקודש היה מדבר, שנאמר **והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן**, זה כהן משוח מלחמה, **ודבר אל העם**, בלשון הקודש, ובגמרא שם, מאי קאמא, (פירוש, היכי יליף מהכא לשון הקודש), הכי קאמר שנאמר **ודבר** ולהלן אומר **משה ידבר והאלקים יעננו בקול**, מה להלן בלשון הקודש³,

(2) ולכאוף זה מוכח שחזרו ביחד, וכמו שפי' רש"י עה"ת, ד"ה הירא ורך הלבב, וז"ל, ולכך תלתת לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואהו חוזר אומר, שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה, עיי"ש.
(3) ע"י סוטה (ל"ג:), וברש"י שם שמתן תורה בלשה"ק נאמרה.

שאינן חוזרים אלא במלחמת הרשות, ולכאורה לא היה צריך לסדר הדברים באופן זה, רק לכתוב סדר מלחמת הרשות, ואחר כך לכתוב סדר מלחמת מצוה.

איברא לפי זה צריך ביאור, אמאי באמת סדר הרמב"ם ההלכות באופן זה, ויש לומר משום סדר הכתובים שהתורה פתחה הפרשה עם דברי הכהן המשוח, **שמע ישראל אתם קרבים היום** וכו' **אל ירך לבבכם** וכו', והנה דיבור זה שייך בין במלחמת מצוה ובין במלחמת הרשות, ואם כן התורה פתחה פרשה זו עם איסור של **אל ירך לבבכם**, אם כן זהו עיקר הפרשה הכתובה כאן, שכשיוצאים למלחמה, ואינו נפקא מינה איזה מלחמה, תמיד צריך **שאל ירך לבבכם**, ומשום הכי פתח במלחמת מצוה ומלחמת הרשות, ואחר כך כתב הסדר שיש במלחמת הרשות.

והנראה בזה, דהנה הא דהכהן חוזר ואומר, לדעת הרמב"ם, מי האיש וכו', נראה דאזיל לשיטתיה, דעיין מה שכתב הרמב"ם שם (הלכה ט"ז), דיש לאו של **אל ירך לבבכם**, וזה לשונו שם, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר **אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם**, ע"כ, ומשמע שזה הסיבה שמחזירים את אלו שבנו בתים ונטעו כרמים וארשו נשים, וכמו שכתב החינוך (מצוה תקכ"ו), והענין להיות מחזירין מן המלחמה מי שנטע כרם ולא אכל ממנו או ארש אשה ולא לקחה או בנה בית ולא שכן בו וכו' כי מחשבתם נתפסת הרבה על הדברים הנזכרים בכתוב, ואלו יניאו לב חבריהם, וכענין שכתוב בפרוש **ולא ימס את לבב אחיו** וכו', ע"כ, הרי שהטעם שאלו חוזרים הוא כדי שלא יעברו על לאו של **אל ירך לבבכם**, וממילא שפיר צריך להזכירו שוב אחר שאומר להם **שמע ישראל** וכו'¹.

ומבואר שהכל הוא לתא דלאו **דאל ירך לבבכם**, ואם כן מכיון שהעיקר הוא **אל ירך לבבכם**, שזה שייך בין במלחמת מצוה ובין במלחמת הרשות, פתח בהלכה זו, ואחר כך פירט מה ששייך

(1) ועי' מש"כ בסמוך, שבזה הרמב"ם אזיל לשיט' ועי' ליקוטי נ"י תש"פ.

פרפראות/המשך

והנה לפי שיטת רש"י דאף דקאמר קשיא, מכל מקום יש ליישבו¹, נראה דהא דקאמר ימין אף שהיה צריך לומר שמאל, מפני שזה תקנה דרבנן משום עשן, (כמבואר שם בע"א).

ולפי זה יש לבאר מה שפירש רש"י על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, והיינו דאף על גב דהיה עדיף ליתני באחד האופנים שהוא שמאל, מכל מקום אמרו על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל, כדי להודיענו שיש תקנה דרבנן משום עשן.

ומשום הכי **לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל**, אפילו על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין מפני שרצו שתלמוד מדבריהם שיש כאן תקנה דרבנן, ודו"ק.

(1) ודלא כפי' הרשב"ם בב"ב.

שהוא ימין וכו', ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור אמאי יאמרו דבר זה, אם הוא ימין שיאמרו ימין, ואמאי יאמרו שהוא שמאל.

ונראה לבאר כעין הא דאיתא בזבחים (ס"ד:), דתנו רבנן כל העולין למזבח עולין דרך ימין ויורדין דרך שמאל וכו' חוץ מן העולה לשלשה דברים וכו' עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין, ומקשה בגמרא דרך ימין (בתמיה), דרך שמאל הוא וכו' רבא אמר, מאי ימין, ימין דמזבח, ומאי שמאל, שמאל דגברא, פירוש דימין דקאמר אינו מדבר על ימין של הכהן, דבעצם אצלו זה שמאל, עיין שם, ולפי זה יוצא מה דקאמר עולין דרך ימין היינו של הכהן, וכשאמר יורדין דרך ימין היינו ימין של המזבח, ומקשה בגמרא וניתני או אידי דמזבח, או אידי דגברא, (ואם כן היה צריך לומר באחד מהם שמאל), קשיא, ע"כ.

אף כאן בלשון הקודש, ובפשטות משמע שיליף מדכתיב לשון דיבור. אכן עיין בתוספות שם ד"ה הכי קאמר, שהביא ירושלמי שהקשה דכמה פרשיות בתורה כתיב לשון דיבור, כגון בקריאת שמע, ואף על פי כן נאמרים בכל לשון וכו', אלא יליף לה מדכתיב **ונגש** וכו', עיין שם. אכן מפשטות דברי הגמרא משמע דיליף מדכתיב לשון דיבור, וכן הוא ברש"י על התורה, שכתב **ודבר אל העם**, בלשון הקודש, ע"כ, אכן לפי זה יקשה קושיית הירושלמי מאי שנא הך לשון דיבור שדווקא כאן ילפינן מינה שצריך להיות בלשון הקודש.

והנה לכאורה יש לבאר החילוק אי ילפינן מדכתיב **ודבר** או מדכתיב **ונגש**, דבפשטות היה אפשר לומר דהנפקא מינה היא, איזה פסוקים היה צריך לדבר בלשון הקודש, אי רק מה שהכהן אומר **שמע ישראל** וכו', או גם **מי האיש** וכו' **ומי האיש** שאמרו הכהן והשוטרים, וכן מה שהוסיפו השוטרים **מי האיש הירא** וכו', ולכאורה אי ילפינן מדכתיב **ונגש** משמע רק מה שהכהן אומר שמע ישראל וכו', וכדכתיב **ונגש הכהן ודבר אל העם ואמר אלהם שמע ישראל** וגו', אבל אי ילפינן מלשון דיבור גם שאר דברים במשמע וכדכתיב **ודברו השטרים** וכו' **ויספו השטרים לדבר**, ולפי זה לדעת רש"י כל הדיבורים היו בלשון הקודש.

אכן נראה דזה אינו, דעיין רש"י סוטה (ל"ב.), ואלו נאמרין בלשון הקודש וכו', וזה לשונו, פרשת משוח מלחמה, **והיה כקרבכם אל** וגו' **שמע ישראל אתם קרבים היום** וגו' **כי ה' אלקיכם** וגו', ע"כ, ומבואר להדיא שרק הך דיבור של **שמע ישראל** הוא מה שנאמר בלשון הקודש, ולא כל השאר, וצריך ביאור מנא לן שרק פסוקים אלו

נאמרים בלשון הקודש.

והנה רש"י כתב פרשת משוח מלחמה, **והיה כקרבכם אל** וגו', ולכאורה זה מיותר, דהנה אין הכהן אומר דברים אלו, רק מתחיל שמע ישראל וכו', ואם כן צריך ביאור אמאי הזכיר פסוק זה של **והיה כקרבכם אל** וגו'.

ונראה דהנה מפסוק זה ילפינן שהיה בלשון הקודש, וכדכתיב בהמשך הפסוק, **ונגש הכהן ודבר אל העם**, ומדכתיב **ודבר** ילפינן שהיה בלשון הקודש, כמו שכתוב במתן תורה **משה ידבר** וגו', ולכאורה יש לומר דלא מכל דיבור ילפינן שהוא בלשון הקודש, רק דיבור דכתיב אצלו קרבה, וכדכתיב הכי **כקרבכם**, דהיינו דיבור שיש איתו קרבה הוא הנאמר בלשון הקודש, וכמו שבמתן תורה היה דיבור כשהיו קרובים, (וכדכתיב אחר כך, כשלא רצו לשמוע, **ויעמדו מרחוק**, וכן אמרו ישראל למשה **קרב אתה** וגו'), ודיבור שהוא עם קרבה, מצינו שנאמר בלשון הקודש, ודו"ק.

ובפרט דיבור כזה שאומר להם **שאל ירך לבבכם** וגו' **כי ה' אלקיכם** **ההלך עמכם** וכו' **להושיע אתכם**, שכל הענין מדבר מקרבת השם, בוודאי ראוי שיהא בלשון הקודש, ודו"ק⁴.

ולפי זה מבואר שפיר סדר הפרשה כאן, דעיקר בא לאשמועינן שיש

4) וי"ל שרש"י אזיל כשיטת הרמב"ן שאל ירך לבבכם הינה הבטחה ולא מצוה, ודלא כשיטת הרמב"ם, עי' משי"כ בסמוך, ובליקוטי נ"י תש"פ, ודו"ק, וא"ש גם מה שאינו מפרש כאן כהרמב"ם, ודו"ק.

פרפראות/המשך

דמרי עלמא, ואומר אני שמה שאמרו כאן שהתפילין הם עוז לישראל, גם על תפילין דמרי עלמא רמזו, ור' אליעזר הגדול דיבר ורמז עליהם, ושורש הפעולה של הני תפילין לדעתי הוא, לפי שכשם שעומדים עלינו בעולם השפל שונאים הרבה שהם עומדים עלינו לכלותינו, כן גם למעלה יש משמאילים לחובה המקטרגים על ישראל, וכשהקב"ה מתעטר בתפילין שבהם משתבח בישראל, כמבואר בסוגיא זו במה שכתוב בהני תפילין, ותפילין נקראים פאה, ומתקיים אשר בך אתפאר, וכשרואים המקטרגים גודל חשיבות ישראל ואהבת הקדוש ברוך הוא להם, אין להם פה להשטין ומתערבבים, ואני אומר קל וחומר, אם השופר בא לעררב השטן כמפורש במסכת ראש השנה (ט"ז), ופירש רש"י שם, כשרואה שישראל מחבבין המצות הוא מתעררב יעויין שם, ואם כן פשיטא ופשיטא כשרואה שהקב"ה מחבב אותנו ומשתבח בנו, שהוא מתעררב, ולכן התפילין הם זרוע עוזו וגבורתו לכבוש כעסו, והם בשמאל, כי המשמאילים הם המקטרגים, וכשאנו מוסיפים כח למעלה גם השמאל נעשה ימין, וזה שהיתה יד כהה נעשית ימין עוז, וכל זה על ידי התפילין שרואים שמתעטר בעמו ישראל וכו' שגם למטה הם לנו עוז, וכל עמי הארץ מתיראים, וזהו כוונת ר' אליעזר הגדול **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך**, כביכול שמו המשובח והמפואר נקרא עלינו אלקי ישראל, על ידי זה **ויראו ממך**, ורומז גם למעלה כל שרי אומות העולם למעלה שרואים תפילין דמרי עלמא, ושם ה' נקרא עלינו וכל הפרשיות שבהם הוא שבחינו, הם מתיראים מלקטרג, נמצא כי הני תפילין דידן והני תפילין דמרי עלמא לדבר אחד מתכוונים, שיהיה עמי

כי תצא למלחמה על איבך וכו' **מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו**, (כ' א' - ח').

עיין פירוש רש"י (ד"ה **הירא ורך הלבב**), שהביא דעת רבי יוסי הגלילי **שאיש הירא ורך הלבב**, פירושו שהוא ירא מעבירות שבידו, והוא מהגמרא בסוטה (מ"ד:), ועיין בגמרא שם שהביא דוגמא לעבירה שבידו, שמחמתה הוא ירא, כגון שסח בין תפילה לתפילה, פירוש בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש, (ולכאורה זה הדיוק מעבירות 'שבידו' דייקא, ועי').

ולכאורה צריך ביאור אמאי בחר מכל העבירות ששייכים בעלמא, דווקא הך עבירה זו, 'סח בין תפילה לתפילה'².

ונראה לבאר על פי מה שיסד לנו הצ"ח במה שכתב בחידושי ברכות (ו), אהא דאיתא שם מנין שהקב"ה מניח תפילין, וזה לשונו, ועוד נלע"ה, ומה שכתבו שהתפילין הם עוז לישראל, היינו שמסתמא הני תפילין דמרי עלמא הם דוגמת דידן לדידן, הכי נמי דידיה לדידיה, וכדרך הפרשיות שבהן, שבהני דידן כתיב שבחו של הקב"ה ובדידיה שבחא דידן, ואם כן כשם שכביכול דידיה הם עוזו, הכי נמי דידן הם עוז לנו וכו' ולקרב דבר זה קצת לפשוטו, הגם שבודאי יש בהגדה זו סוד נשגב ונעלם מאד, ואין לנו עסק בנסתרות, ואף על פי כן לקרב הדבר קצת אל השכל מהו ענין הני תפילין

(2) ועי' משי"כ בליקוטי נ"י תש"פ.

הבטחה בשעת מלחמה שהם קרובים אל הקב"ה, וכמו שהיה במתן תורה, ומשום הכי צריך להיות בלשון הקודש, ורק אחר כך סידר הפרשה מה שהיה, וזה מה שפתח והיה **קרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ואמר אלהם** בלשון הקודש מה שהקב"ה מבטיח להם **שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה וכו' כי ה' אלקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם**, שזה עיקר הפרשה, ואחר כך חזר ופירט הדברים הצדדים שאינם מעיקר המלחמה, אף שנאמרו לפני שיצאו לערוך המלחמה, כגון מי האיש וכו', ודו"ק.

והנה כל זה הוא לפי מה שדרשו חז"ל הפרשה הזאת.

אכן לפי מה שפירש רש"י על התורה, צריך לפרש **קרבכם אל המלחמה** סמוך לצאתם מן הספר וכו' **ונגש הכהן**, פירוש ויאמר להם הפרשה של **מי האיש**, ואחר כך **ודבר אל העם ואמר אלהם** (בלשון הקודש) **שמע ישראל וגו'**, ואחר כך חזר לפרש מה שאמרו השוטרים, בספר, שהשמיעו מי האיש וכו' ומי האיש וכו' ומי האיש וכו', ויספו וכו' מי האיש הירא ורך הלבב וגו', (ואפשר לדייק דהיכא שהדיבור היה בספר לפני שיצאו, שם כתיב שהדיבור היה **אל העם**, ודו"ק.

פרפראות/המשך

אכן הרמב"ן בהשגות, חולק עליו, וסבירא ליה **שאל ירך לבבכם** הינה הבטחה ולא מצוה, וזה לשונו, כתב הרב, והמצוה חמשים ושמונה, שנמנענו מלפחד מהכופרים בשעת מלחמה, והוא אמרו יתעלה לא תערוץ מפניהם וכפל המניעה לא תיראום, ויכפלו שוטרי העם זה העניין, וזו הבטחה לא מצוה, ואם מניעה היא, לא יוסיפו השוטרים ויאמרו מי האיש הירא ורך הלבב, שעבר הלאו יפרסם חטאו ויחזור, ע"כ.

והנה כבר ביארנו³ שהרמב"ם והרמב"ן פליגי במהות כוונת היוצא למלחמה, האם הוא כדי לייחד את השם ולקדש את שמו, כדעת הרמב"ם, וכמו שכתב בהלכות מלכים (פרק ז' הלכה ט"ז), וזה לשונו, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא וכו', ע"כ, או הכוונה הוא שיסמוך על הקב"ה ויבטח בו, כדעת הרמב"ן, וכמו שכתב בפירושו על התורה כאן, וזה לשונו, ויאמר שלא יבטחו בזה בגבורתם לחשוב בלבם גבורים אנחנו ואנשי חיל למלחמה, רק ששייבו לבם אל השם ויבטחו בישועתו ויחשבו, **כי לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה כי רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו** וכו' והנה הכהן שהוא העובד את השם יזהירם ביראתו ויבטיחם וכו', ועיין עוד מה שכתב בהמשך, כאשר הבטיח הכהן שהשם ישיעם ולא יפקד מהם איש ראוי שיבטחו בו הצדיקים, ע"כ.

ויוצא שלפי הרמב"ם, שעיקר הכוונה היא לייחד את השם, אם כן יש לאו **שאל ירך לבבכם**, דאם יפחד לא יהיה באפשרותו להגיע ליחוד את השם, מה שאין כן לפי הרמב"ן דהעיקר הוא שצריך לבטוח בה', אם כן **אל ירך לבבכם**, זהו עצה טובה, שאין לו ממה לפחד, דהרי יכול לבטוח בהקב"ה, וממילא לא ירך לבבו, שהרי מובטח לו ישועת השם, ודו"ק.

ולפי זה שלדעת הרמב"ם יש לאו של **אל ירך לבבכם**, אם כן מה שכתוב כאן **ולא ימס את לבב אחיו** זה נתינת טעם, מכיון שיש לאו דאל **ירך לבבכם**, ממילא צריך להזהיר שלא ימס לבב אחיו, שאם ימס לבבם, יבואו לידי איסור של **אל ירך לבבכם**.

מה שאין כן דעת לפי דעת הרמב"ן שמה שכתוב **אל ירך לבבכם** הינה הבטחה בפני עצמה, אם כן **לא ימס** זה דיבור בפני עצמו, ואינו המשך למה שכתוב **אל ירך לבבכם**, רק כאן כתיב לאו בנפרד, שלא ימס לבב אחיו במלחמה כלבבו, ודו"ק.

הארץ למטה ושריהם למעלה מתיראים מפנינו, וה' יאיר עינינו בתורתו, עיין שם בדבריו הנפלאים.

ויש לומר שזה גם כן ענין מה שאמרו שהתפילין הם אות, כמו אות ברית ושבת, (עיין הקדמות תיקוני זוהר), ולכאורה שהם ענין ברית בין הקב"ה ובינינו.

ומבואר דהנחת תפילין דידן קשורה להנחת תפילין דמרא עלמא, וכשאנחנו מניחים תפילין כדבעי גם מרא עלמא כביכול מניח תפילין.

והנה כשמרא דעלמא מניח תפילין הרי זה משפיע על המקטרגים שאינם יכולים לקטרג, וממילא לא יהא שום נזק במלחמה, ואם כן אם סח בין תפילה לתפילה, מכיון שיש פגם בהנחת תפילין שלו, גורם חס ושלום שיהא פגם גם בתפילין של מרא עלמא, ואז חס וחלילה יכולים המקטרגים להתגבר, ומובן אמאי היוצא למלחמה מתיירא דווקא מעבירה זו ש'בידו', שחסרה לו זכות מצות תפילין, ודו"ק.

מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, (כ' ח').

הרמב"ן (בפירושו על התורה, וכן בשכחת הלאוין), מנה הא דלא ימס את לבב אחיו למצות לא תעשה, וזה לשונו (בשכחת הלאוין), המצוה העשירית, שנמנע האיש הירא ורך הלבב, מבוא במלחמה, שהוא לא יוכל בטבעו לעמוד בקשרי המלחמה וסבול המכות והחרב וינוס, ויהיה תחלת מפלה לעם, והוא אמרו יתעלה **ולא ימס את לבב אחיו כלבבו**, וזה כתבו בעל ההלכות וכו', ע"כ, ובזה חולק על הרמב"ם שלא מנה **ולא ימס את לבב אחיו** למצוה, וצריך ביאור במאי פליגי.

והנה מצינו עוד מחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן, בפירוש דברי הכהן אל העם, וכדכתיב **שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם**, דדעת הרמב"ם (לא תעשה נ"ח), שמה שכתוב **אל ירך לבבכם** הוא לאו, וזה לשונו, המצוה הנ"ח, היא שהזהירו מלירא מן הכופרים בעת המלחמה, ושלא נברח מפניהם, אבל חובה עלינו להתגבר ולעמוד ולהתחזק כנגד העם האחה, וכל מי שישוג אחור ויברח, כבר עבר על לא תעשה, והוא אמרו יתעלה, **לא תערוץ מפניהם**. ונכפלה האזהרה ואמר **לא תיראום**, ונכפל הצווי בזה הענין הרבה, כלומר שלא יברחו ושלא ישונו לאחור בעת המלחמה, כי בענין זה אפשר לקיים אמונת האמת, ע"כ.